

Obsah:	1
Plánované akce:	2
Editorial	2
Slovo starosty	3
Společenská kronika	
Jubilanti I.-VI./2012	10
Jubilant Jaromír Nečas	10
Ocenění	14
Za Václavem Ptáčkem	15
Do diskuse	
Trocha vět	17
SK bez Podlužáků?	19
K inspiraci (aj poučení)	
Stavební tradice Slovácka – VII.	21
Moravská Hellas	28
Joža Uprka	32
Folklorní (i jiné) akce	
Vinum coeli	34
Zpravodajství pro Janu	37
Fotoreportáž z plesu	41
Vinařovo okénko	
O vývoji vinařství u nás-II.	44
Receptář	
Velkopáteční pečivo	47

*

Plánované akce - do června 2012

Besedy:

21.3. 2012 v KD Rubín s hosty CM Libora Supa a sborem žen z Hroznové Lhoty

18.4. v KD Rubín s koštem pálenek a oharkovým šmakem

16.5. v KD Rubín

20.6. v KD Rubín

Jiné akce:

21.2. účast na Celobrněnském fašanku 2012 - mužský sbor na obchůzce, CM krúžku na večírku

Další akce zatím nejsou známy- sledujte web či nástěnku.

Editorial

Milí čtenáři- krúžkaři a příznivci SK v Brně,
dostává se Vám do rukou první číslo, vyrobené v delším časovém odstupu, jak jsme již předtím avízovali. Dospěli jsme k závěru, že nikoliv 4 čísla do kalendářního roku, nýbrž 3 budou tou správnou frekvencí, která stačí číslo naplnit, aniž by redakce „ronila krvavé slzy“...

Zatím to –protentokrát- funguje, tak uvidíme dále. Jen prosím, ať respektujete redakční uzávěrky – jsou uvedeny na konci každého čísla!

V tomto čísle chybí pokračování dosavadního seriálu „Ohlédnutí za hitorii SK v Praze“, za což se velmi omlouvám. Koupila jsem si nový počítač, a po přeformátování jsem uvedený článek jednoduše nenašla. Třeba se ale konečně vynoří neznámý zasilatel a dodá mi jej znovu. Případně to může žhavé zájemce o pokračování historického exkursu přimět k tomu, aby si uvedenou 110.-ročenku pražského SK

sami opatřili (aspoň myslíme, že obsáhlý článek pocházel z tohoto zdroje). Takže ještě jednou omluva.

Navzdory takovým příhodám však pošlete své příspěvky v co nejhojnější míře, ať je z čeho vybírat.

A dál už se s chutí začtete do únorového menu – další bude až v červnu...

Jiřina Lacinová

*

Slovo starosty

Zpráva o činnosti Slováckého krúžku v Brně za r. 2011

Vážení členové Slováckého krúžku v Brně!

Rok uplynul jako voda a scházíme se opět na valné hromadě. V jejím úvodu bych chtěl tak jako obvykle zhodnotit naši činnost v uplynulém roce. Připomenout to, co se nám podařilo, ale i to, co se nepovedlo, nebo v čem máme ještě určité rezervy.

Nebudu zde číst výčet všech uskutečněných akcí, ani nepůjdu do podrobností jednotlivých problémů, nicméně považuji za potřebné zmínit

se o několika akcích, jejichž uskutečnění si velmi vážím, neboť naplňují poslání našeho spolku a pomáhají k šíření jeho dobrého jména u veřejnosti zajímající se o národopis Slovácka.

V lednu jsme pořádali již 61. Slovácký ples, který byl věnován oblasti Podluží. Při zajištění účasti hostů z Podluží nám velmi pomohl Ing. Oldřich Kůrečka ze Starého Poddvorova, který přivedl kromě své gajdošské muziky také Slovácký krúžek Pohárek z Týnce a Old Stars Břeclav, skupinu bývalých tanečníků a sólistů z Břeclavska. Myslím, že to byla po letech důstojná prezentace regionu Podluží v Brně a jsem rád, že k tomu výrazně přispěl náš Slovácký krúžek. Kromě kulturně-společenského měl ples také příznivý ekonomický výsledek a doufám, že tomu tak bude i letos.

Dubnová beseda byla spojena s koštem vín v režii mužského sboru a hlavního garanta koštu Mirka Dostála. Přes počáteční obavy, zda se vzhledem ke špatné úrodě v r. 2010 podaří obstarat potřebný počet vzorků vín, bylo nakonec presentováno cca 90 vzorků vesměs kvalitních vín. Samotná beseda byla tak velmi příjemně obohacena možností ochutnat vzorky vín vinařů krúžku i jiných z různých oblastí Slovácka. Chtěl bych na tomto místě poděkovat těm členům mužského sboru, kteří se podíleli na organizaci koštu a zejména Mirkovi Dostálovi za to, že vzal na svá bedra celou organizaci včetně výroby na naše možnosti kvalitního katalogu, vyhotovení a rozeslání diplomů ohodnoceným vinařům. Košty vín jsou neodmyslitelnou součástí koloritu života na Slovácku a budme rádi, že tuto populární akci jsme schopni zajistit pro členy a přátele krúžku i zde v Brně.

V červnu se uskutečnil „Hornácký večer“ při příležitosti vydání 2-CD záznamu z koncertu k 80. narozeninám našeho čestného člena Luboše Holého. Troufám si říci, že tato akce se svým významem a celkovým průběhem zapsala do novodobých dějin krúžku. Nepatřím sice mezi nejstarší pamětníky, ale nevzpomínám si, že by na besedě krúžku zazpívaly a zahrály takové osobnosti jako je Dušan Holý, Martin Hrbáč, Jaroš Hrbáč, podpořeni zpěváky mužského sboru

z Hrubé Vrbky. Kdy jindy si měla naše muzika možnost zahrát pod taktovkou primáše Martina Hrbáče. Večerem, na kterém bylo uvedeno do života toto vzácné 2-CD, provázel svým typickým a nenapodobitelným způsobem velký znalec a přítel Hornácka Břetislav Rychlík.

Tento krásný večer bychom však byli nemohli uskutečnit bez zorganizování výjimečného koncertu k oslavě 80. narozenin L. Holého, kde náš krúžek sehrál rozhodující roli. To nám také umožnilo zakoupit master kopii záznamu koncertu včetně autorských práv účinkujících a vydat 2-CD v červnu vlastním nákladem. Takovými počiny si náš spolek nejen zvyšuje svoji prestiž a přispívá k šíření kvalitní lidové hudby mezi nejširší veřejností, ale může si tak opatřovat prostředky pro svoji činnost.

Myslím, že můžeme být právem hrdí na to, že se nám v posledních letech podařily takové vydavatelské počiny, jako bylo vydání Poláčkových zpěvníků, či zmíněného 2-CD.

Mezi to dobré v naší loňské činnosti bych zařadil i besedy s hosty z regionů Slovácka jako byli Dr. Jilík s gajdošskou muzikou z Kopanic v únoru, květnová beseda s národopisnou skupinou z Dolního Němčí či listopadová beseda s mužským a ženským sborem z Kněždubu. V této souvislosti je třeba ocenit i technické zázemí a možnosti pódiových produkcí, které nám za velmi přátelskou cenu poskytuje KD Rubín, resp. MČ Brno – Žabovřesky.

Zvaní souborů z jednotlivých oblastí Slovácka nám umožňuje lépe poznávat jejich písně a tance, navazovat osobní a přátelské vazby s lidmi z originálního prostředí a navíc to přináší i nějakou tu korunu do pokladny krúžku.

Také programová náplň ostatních besed byla podle mého názoru velmi dobrá. Ať už vzpomenu fašankovou besedu, kyjovské hody nebo poslední vánoční besedu, jejíž úroveň mě zvláště potěšila, a kterou máme všichni ještě v dobré paměti. Na tomto místě se patří poděkovat především Mirkovi Dostálovi, který připravil scénář vánočního pásma a vedl společné nácviky všech zúčastněných složek.

Uznání zaslouží také Václav Štěpánek, který celou besedu provázel svým velmi fundovaným slovem včetně ukázek a kapelového zpěvu rorátů.

Důležitým úkolem, se kterým jsme se vcelku úspěšně vypořádali, bylo uspořádání květnového setkání bratrských krúžků ve Strážnici a na Radějově. Zde bych chtěl poděkovat Zdeně Kristové za její aktivitu při organizačním zajištění celé akce. Jelikož je pořádání dvoudenních setkání pro pořadatele i samotné účastníky finančně dosti náročné, byla ve všech krúžcích nastolena otázka, zda nepřejít na dvouletý cyklus setkávání. U nás ve výboru zatím převládá názor zachovat setkávání každý rok, ale jen na 1 den bez noclehu.

Ještě bych se chtěl stručně zmínit o našich informačně propagačních médiích, kterými jsou webové stránky a věstník Krúžkozor. Z hlediska grafické úpravy doznaly naše webové stránky zásluhou Jirky Miloše v průběhu minulého roku zásadních změn, vesměs k lepšímu. I když by se na nich dalo jistě ještě něco zlepšit, pomalu se přibližují k tomu, jak by měly stránky spolku, jako je náš, vypadat. Velmi důležité však je, aby stránky byly aktuální, aby tam nezůstávaly pozvánky na akce ještě mnoho dní po jejich skončení. Spravovat naše webové stránky po dobu nepřítomnosti Jirky Miloše se uvolil primáš muziky Pepa Pokorný, budiž mu za to vysloven dík nás všech.

Pokud jde o Krúžkozor, řekl bych, že se jeho úroveň během minulého roku značně zlepšila, a to jak po technické, tak po obsahové stránce. M. Dostál nechal změnit technologii výroby umožňující podstatně kvalitnější tisk i reprodukci fotografií. O redakční stránku se stará Jiřina Lacinová. Zásluhou její a několika stálých dopisovatelů se zatím dařilo naplňovat Krúžkozor poměrně kvalitním obsahovým materiálem. Škoda, že se zatím nenašlo více členů krúžku, kteří by prostřednictvím Krúžkozoru podali nějaké zajímavé informace nebo přišli s nějakými náměty či tématy k polemické diskusi. Ze strany redakční rady jedna prosba – snažte se dodržovat stanovený termín uzávěrky a pokud možno nepište články delší než dvě počítačové

stránky A4.

Z hlediska členské základny je dobrou zprávou, že v průběhu loňského roku se naše řady rozšířily o 14 nových členů převážně mladšího věku, z čehož se dá usuzovat, že zájem o slovácké písničky a tanec mezi brněnskou veřejností nadále trvá.

K tomu, aby náš slovácký krúžek žil dále i v příštích generacích, by měl přispět také náš dětský soubor Slováček, u jehož činnosti v uplynulém roce bych se chtěl alespoň krátce zastavit. Schází se v něm asi 75 dětí rozdělených do čtyř věkových skupin, a má svoji cimbálovou muziku. Další skupinu Slováčku tvoří děti z MŠ v Jundrově. V uplynulém roce skutečnil Slováček 16 veřejných vystoupení, z nichž nejvýznamnější a nejúspěšnější byla účast na Dětské Strážnici v rámci Mezinárodního folklorního festivalu.

Cimbálová muzika se v září zúčastnila soutěže dětských lidových muzik pod názvem Hudební střípky Jaroslava Juráška. O výchovu mladých muzikantů se starají Kateřina Fridrichovská a Ivoš Peterka.

Ve vedení Slováčku vystřídala v říjnu dlouholetou vedoucí Pavlu D'Ambrozovou Jitka Martinková, bývalá tanečnice našeho krúžku. Pavle bych chtěl za to, co pro existenci Slováčku udělala, moc poděkovat a dětem ze Slováčku popřát, aby jim zpívání a tanec přinášel i do budoucna radost a potěšení.

Z toho, co jsem zde dosud řekl, by se mohlo zdát, že v naší činnosti byly jen samé úspěchy a pozitiva, a že nebyly žádné problémy či nedostatky. Ty se samozřejmě také občas vyskytly, ale naštěstí nebyly takového charakteru, že by se nedaly vyřešit. Mám na mysli především nevydařený zájezd taneční složky na folklorní festival do Istanbulu, který se nakonec neuskutečnil proto, že šoféři z dopravní společnosti neměli vyřizena turecká pracovní víza. Dnes už je pozdě hledat, kde se stala chyba, a jak se říká, po bitvě je každý generálem. Fakt je ten, že v minulosti na organizaci takového zájezdu pracovalo několik lidí, zatímco zájezd do Istanbulu zajišťovala Iveta Turková

v podstatě sama. Dlužno říci, že nepožádala výbor o spolupráci, a že celý zájezd byl tak trochu akcí taneční složky. Budiž nám tento případ poučením a do budoucna přijmeme zásadu, že každý výjezd do zahraničí musí být předem řádně projednán ve výboru a musí být určeny zodpovědné osoby jak po organizační, tak po umělecké stránce.

Se svými těžkostmi se potýkaly v podstatě všechny složky krúžku. V taneční složce byly problémy s uměleckým vedením, kterého se nakonec ujali Zdeněk Fajbus a Hanka Macháčková za podpory Zdeňka Šebesty. Podle informací z poslední doby se podařilo obnovit na nácvicích kázeň, všichni tanečníci poctivě nacvičují a mají chuť do další práce.

U mužského sboru je hlavní problém rovněž ve vedení. Dosavadní vedoucí Josef Donné dojíždí z Klobouk u Brna a tudíž se nemůže zúčastňovat každé zkoušky, účast některých členů bývá sporadická. Na některých veřejných vystoupeních sboru jsem však až překvapen, kolik zpěváků ve sboru máme. Je však rovněž třeba říci, že se jedná o činnost ryze dobrovolnou, a že je třeba chápat i to, že každý ze zpěváků má také svoje osobní a rodinné povinnosti, které musí dostat někdy přednost. Co by nejvíce sbor potřeboval k dosažení vyšší kvality, je pevné, erudované vedení a příliv nové krve, hlavně té mladší.

Svoje specifické problémy musel určitě řešit také ženský sbor. O tom ale jistě ví jeho členky nejlépe samy. Zatím jim to zpívá dobře a doufám, že tomu tak bude i nadále.

Cimbálová muzika krúžku pod vedením Pepy Pokorného si podle mého názoru splnila svoje úkoly vůči jednotlivým složkám krúžku vcelku dobře. Mimo pravidelných besed doprovázela muzika tanečnický, mužský i ženský sbor na několika veřejných vystoupeních a navíc vystoupila i v rámci programu MFF Brno 2011. Od členů muziky a především jejího primáše bych však čekal i něco navíc. Už dlouho jsme nevydali hudební nosič (CD), který by presentoval a zdokumentoval to, co se v krúžku hrálo a zpívalo v první dekádě

nového tisíciletí. Co takhle připravit vydání takového CD?

Pokud jde o ekonomickou stránku, domnívám se, že jsme hospodařili rozumně a naše finanční situace je stabilizovaná. Je to nejen tím, že jsme zbytečně neutráceli, ale podařilo se také zajistit patřičné zdroje příjmů do pokladny. S konkrétními čísly vás seznámí hospodář Václav Linhart ve zprávě o hospodaření. K finanční konsolidaci přispělo také zavedení vstupného na besedy a zpoplatnění Krúžkozoru, což de facto znamená, že máte na dobré finanční situaci krúžku svůj nemalý podíl. Avšak nepodléhejme přehnanému optimismu.

Je avizováno zvýšení nájemného za prostory pro nácviky cha-sy a skladovací prostory na KD Charbulova od ledna 2012, které znamená roční zvýšení nákladů o cca Kč 10 tis. Tím více je třeba si vážit toho, že se najdou i takoví členové, kteří přispívají do pokladny krúžku osobními finančními dary nebo dokáží zajistit pro krúžek sponzorský příspěvek od subjektů z ekonomické sféry. Za opakované finanční dary bych chtěl poděkovat Y. Janošíkové, panům Tůmovi a Zedulovi. Velký dík patří také manželům Klímovým za získání sponzorských příspěvků pro Slováček.

Vážení krúžkaři,

to je z mojí strany k činnosti krúžku v loňském roce asi tak vše. Jistě bych mohl psát ještě o dalších aspektech naší činnosti, ale nechci, aby moje zpráva byla příliš dlouhá a unavující. Závěrem vám přeji do nového roku vše dobré, hodně zdraví a radosti z naší společné krúžkařské činnosti.

Miroslav Hebron
starosta

*

Společenská kronika

Jubilanti – I.-VI./ 2012

leden:	Mgr.	Bohuše Pavlíková	85
únor:		Jaromír Nečas	90
	Mgr.	Josef Pavlík	60
		Jaroslav Klíma	75
duben:		Radoslava Muselíková	60
		Formánková Anna	80
květen:		Marie Dvořáková	70
červen:	Ing.	Jiří Ledr	60
	MUDr.	Olga Venclová	60
		Zdeněk Župka	85

Blahopřejeme!

*

Jubilant Jaromír Nečas

Miroslav Hebron

Nechce se mi věřit, že už je to 10 let, co jsem psal svůj malý příspěvek do sborníku „Sešlost u Nečasů“, vydaného Jiřím Plockem k 80. narozeninám Jaromíra Nečase, dlouholetého a čestného člena našeho spolku.

Starší generace krúžkařů většinou dobře ví, o koho se jedná, přesto mi nedá, abych v úvodu svého článku nepředstavil osobnost Jaromíra Nečase i těm, kteří o něm tolik nevědí. Takto ho charakterizuje J. Plocek ve svém zmíněném sborníku:

Narodil se 21. 2. 1922 v Kyjově, je hudebním redaktorem a režisérem, folkloristou, cimbalistou, skladatelem, pedagogem, publicistou. Absolvent skladby na brněnské konzervatoři, studoval také hudební vědu na FF MÚ. Po studiích na volné noze (skladatel), od r. 1952 redaktor v Čs. rozhlasu v Brně. Zde působil v oblasti populární hudby, avšak především folkloru, až do r. 1985. Podílel se na tvorbě programů mnoha folklorních festivalů, od 60. let i MFF ve Strážnici. Spolupracoval s BROLN od začátku jeho existence jako cimbalista a upravovatel. Byl a stále je v úzkém kontaktu s regionální lidovou kulturou. Připravil k vydání několik desítek gramofonových desek i CD pro různá vydavatelství (např. Panton, Supraphon, Gnosis Brno aj.). Výrazná osobnost poválečného kulturního života na Moravě, zvláště v oblasti hudebního folkloru, ale nejen tam.

Foto: J. Lacinová- J. Nečas v krúžku

Fiktivní setkání Jaromírových přátel „Sešlost u Nečasů“ obsahuje několik desítek velmi zajímavých a mnohdy úsměvných pohledů na jeho osobu z různých úhlů podle toho, kde a při jakých příležitostech s ním přicházel pisatel do styku. Pokaždé to nějak souviselo s jeho celoživotním povoláním redaktora folklorní redakce Čs. rozhlasu v Brně, resp. s folklorem jako takovým. Když jsem uvažoval, co bych o osobě jubilanta do Krúžkozoru napsal, rozhodl jsem se vybrat ze sborníku něco, co by ho nejlépe vystihovalo či charakterizovalo, a s laskavým svolením autora příspěvku s ním seznámit také čtenáře Krúžkozoru. Když jsem si sborník po letech znovu přečetl, vyjevila se mi osobnost J. N. v celé své šíři a velikosti. Přestože

každá vzpomínka jeho přátel na spolupráci či setkávání s ním byla něčím zajímavá, dospěl jsem k názoru, že nejzajímavější pro čtenáře bude asi jeho vlastní příspěvek, ve kterém vzpomíná na své dětství:

„Treba je kyselé .....“

(Zpověď dítěte svého věku)

Narozen v Kyjově, víno sál pravděpodobně už s mateřským mlékem. Vědomě od základní školy ve Strážnici, kde byl otec ředitelem Hospodářské školy a zároveň správcem Výzkumné vinařské školy, patřící mutěnickému státnímu vinohradnictví. Měli jsme tehdy svůj sklípek a otec nám s matkou dával deputátem výborný frašták. Ten nám byl odpírán pouze v čase, kdy jsem dostal žloutenku. Matka mi ji léčila zavěšením česnekového náhrdelníku na krk. Zežloutl jsem ještě více, ale dobrý základ a tajné úlitby fraštáku – jak jsem bělel – mi nedaly zahynouti. Jsme ve Strážnici třicátých let a tady to chce zmínku o vínech té doby. Je z pera Heleny Kotalíkové, rozené Graubnerové: O víně (Lidové nakladatelství 1985) – členská premie, str. 112: „Za mého mládí se kolem Strážnice hodně pěstoval tzv. frašták. To byla taková nenáročná odrůda, která nepotřebovala žádné velké ošetřování. Bylo to velice kyselé víno, říkalo se o něm, že by z kabátu vysvlíкло. Ale bylo suché a dobré a dnes je to veliká vzácnost. Tenkrát ho byly plné vinohrady. Sedláci ho rádi míchali s frankovkou a říkali tomu ryšáček....“. Tak toto jsme s matkou patrně pijávali.

Pak – těsně před primou – mne stihla pohroma – zánět kostní dřene. Odvezli mne do Uherského Hradiště do nemocnice a tam jsem pomalu usýchal. Byly tam řádové sestry a ty se rozhodly, že bych se měl připravit na dalekou cestu posledním pomazáním. Toho se mi dostalo. Ale ve hře byli i jiní aktéři. Z jedné strany mé postele ležel postřelený pytlák ze Znorov – z druhé strany vinař z Petrova. Ten byl příbuznými zásobován svými vinnými produkty. Skleničky si podávali přes mou postel. A zželelo se Petrovjanovi, že mám jít na onen svět tak nasucho..... a sem tam podával skleničku i mně. Začal jsem dostávat barvu – život – a anděla smrti, který stál u mé postele, to nakonec

unavilo a uletěl. Tady to chce další zmínku ze zkušeností paní Heleny Kotalíkové – Graubnerové: „Kromě fraštáku se u nás pěstovalo taky Otel. To bylo velice opojné víno, které stoupalo do hlavy a mělo neblahé účinky. Hlavně Petrov byl Otelem pověstný. Po združstevnění Petrovjanům otelák vyházeli z vinohradů a nařídili tam zasadit cosi ušlechtilejšího....“.

Mé strážnické dny pomalu končily, ale stačil jsem se tu v jedenácti letech poprvé vážně zamilovat. A také jsem poprvé poznal krásu ženského těla. Můj otec se přátelil s malířem Slovácka Antošem Frolkou, byl to krásný snědý chlap a měl krásnou ženu a krásné děti a krásnou švagrovou – Rozku Falešníkovou, která chodila v tasovském kroji a do Strážnice jezdila v kočáře jak hraběnka. Jednou otec otevíral jakousi výstavu a přijelo mnoho hostů, i ministerských a postávali v nádherném slunném dni u sochy Vincúra od Franty Úprky, který zdobí parčík před vchodem do školy. Čekalo se, kdo ještě dojede. A přijela Rozka, švagrová Antoše Frolky – vztyčila se v kočáře, pružně se zhoupla a seskočila. Všichni (i já) ztratili dech. Při tom seskoku jí totiž sukně zavířily jako obrácený deštník, zvedly se nad hlavu a odhalily všechny krásy, které dnes ženy skrývají v saténových dráždidlech. První rustikální striptýz byl na světě. Tolik J. Nečas o letech svého chlapectví prožitého ve Strážnici.

Chtěl bych ještě dodat, že Jaromír je také znalcem a milovníkem vína a různých gastronomických specialit, které dovede sám výborně připravit. Vzpomínám si, jak jednou upekl pro přátele křupavou svatomartinskou husu s červeným zelím, a to už mu bylo kolem osmdesátky. Ještě dnes ho můžete občas potkat na Pekařské u „Sindibáda“, kam chodí nakupovat různá speciální koření.

V jeho mimorozhlasové činnosti na poli folklorním vidím jeho největší přínos v tom, že ve svých pořadech dokázal prosadit nekonvenční přístupy, opustit zažitá klišé, přenést dění ze sálů do volné přírody, zapojit do něho také diváky a vždy s minimálními zásahy do přirozeného projevu účinkujících (v duchu jeho oblíbeného výroku

majstra Joženy Kubíka „pchajte sa, kde sú place“). Byl u zrodu či renesance mužského sborového zpívání na Slovácku na začátku 80. let minulého století a mnoha nově vznikajícím sborům pomohl cennou radou, korepeticí či pozváním k nahrávání v ČR Brno, mnohdy ve spolupráci s BROLN. Vzpomínám, jak v r. 2002 po benefičním koncertě ve Ždánicích šel ráno v 7 hod. v mrazu pěšky po kolejích bývalé dráhy až do Klobouk u Brna, aby tam dohlédl na zkoušku mužského sboru. Já sám jsem o generaci mladší, ale nevím, nevím, zda bych takovou cestu zvládl a hlavně, zda bych se přinutil po probdělé noci brzy ráno vstát a jít pěšky v mrazu nějakých 15 km. Ač muzikant, pěvecky se sólově nikdy příliš neprojevoval. Až ve zralém věku osmdesáti let natočil a vydal za vydatné pomoci Jury Petřů svoje první, avšak velmi zdařilé cédéčko. Píseň „Súdili synečka v Kyjově na právě“ v jeho podání, kdy Jaromír částečně recituje, částečně zpívá, by byla jistě ozdobou „klenotnic“ folklorních festivalů. Způsob, jakým interpretuje tuto baladu, je dnes u lidové písně ojedinělý a troufnu si říci, že „nečasovsky“ originální. Kladu-li si otázku, v čem tkví kouzlo osobnosti J. N., řekl bych, že v jeho nesmírné duševní i fyzické vitalitě, v lásce k životu se vším, co k tomu patří, v jeho pokoře, skromnosti, toleranci vůči všemu, co nejde s většinovým proudem a ochotě přijímat nové myšlenky.

Milý Jaromíre, jménem celého Slováckého krúžku bych Ti chtěl touto cestou moc poděkovat za vše, co jsi pro krúžek a jeho dobré jméno udělal a do dalších let popřát hlavně hodně zdraví, dobrou pohodu a ať Ti nadále chutná dobré víno a Tvoje kulinářské speciality.

✱

Ocenění

Ve čtvrtek 10. listopadu 2011 v prostorách zámku v Mikulově předal jihomoravský hejtman Michal Hašek Ceny Jihomoravského

kraje. V rámci slavnostního večera spojeného s koncertem sboru Virtuosi di Mikulov hejtman ocenil 14 významných osobností z nejrůznějších oblastí lidské činnosti, jež svými zásluhami přispěly k rozvoji kraje, kde se narodily nebo zde působily svým dílem, a přispěly k jeho věhlasu a dobrému jménu. Mezi

Foto: J. Lacinová, L. Holý v krúžku

těmito osobnostmi ocenila Rada JMK -in memoriam- též Luboše Holého, významného folklorního zpěváka a zároveň i vysokoškolského profesora Veterinární a farmaceutické university v Brně.

Na jeho odkaz můžeme tedy být pyšní nejen my – krúžkaři...

JL

*

Za sbormistrem a skladatelem Václavem Ptáčkem

Marcela Linhartová

V pátek 18.listopadu 2011 ve věku 81 let odešel navždy významný pedagog a sbormistr, zakladatel dětského pěveckého sboru Ondrášek, dlouholetý spolutvůrce a dirigent smíšeného pěveckého sboru Ondráš, skladatel a upravovatel lidových písní, bravurní muzikant, klavírista a varhaník, čestný občan města Nového Jičína, středoškolský profesor pan Mgr. V. Ptáček.

Mám na něho ty nejhezčí vzpomínky. Už na Základní škole byl mým třídním a vedl mě v pěveckém sboru, později jsem hrála třetí housle v hudebním tělese, které sbor doprovázelo, a přesto- nebo právě

proto, že jsem byla jeho neteř, vedl mě velice přísně, což se mi pak v budoucnu velmi hodilo. Kromě toho dirigoval dospělý smíšený sbor Ondráš a pak také jeho odnož, sbor dětský. Sám své vzdělání získal v Brně, jako žák legendárního Františka Lýska pomáhal v jeho proslulém Brněnském dětském sboru a blízký vztah k dětským sborům ho neopustil po celý život.

V Novém Jičíně po třech letech na základní škole pak dlouhá léta působil jako profesor na zdejší střední pedagogické škole od roku 1963 až po její zrušení. Jak známo, Václav Ptáček pomáhal jako zástupce uměleckého vedoucího panu Ervinu Bártkovi v úsilí vytvořit z amatérského pěveckého sdružení renomovaný sbor, uznávaný pro svou vysokou profesionalitu doma i za hranicemi,

Sám osobně pak v roce 1967 založil a po léta vedl jiný fenomén novojičínského hudebního života, a to dětský pěvecký sbor Ondrášek. Dnes má toto uznávané těleso přes 300 dětí různých věkových kategorií, např. Hrášek, Kulihrášek atd. Václav Ptáček si z bývalého člena Ondrášku vchoval svého též vynikajícího nástupce pana Zajíčka a děti s ním rozdávají radost po celém světě, naposledy v Japonsku.

Součástí životního díla Václava Ptáčka byla i hudební tvorba od úprav lidových písní, přes vlastní sborové skladby, zhudebněné texty Jaroslava Seiferta, texty novojičínského básníka Jaroslava Měrendy až po jeho velmi významnou hudební tvorbu pro děti. Také skládal hudbu k televizním pořadům, převážně pro ostravskou televizi. Nelze opomenout i kompozice v oblasti populární hudby, byl to zkrátka člověk velkého rozhledu, vynikající klavírista inklinující i k jazzu, skvělý korepetitor. Spolupracoval též s Žákovským orchestrem Základní umělecké školy v Novém Jičíně, kterou také několik let ředil.

Měl také osobní záliby, a to od leteckého modeláře k pilotovi bezmotorových a ultra lehkých letadel. Jako člen Aeroklubu po roce 1990 získal pilotní licenci UL letadel v rámci Letecké amatérské asociace. Také od mládí rybařil a věnoval se myslivosti, o zálibách

v motorkách ani nemluvě.

Za své dílo a hudební činnost byl Václav Ptáček vyznamenán řadou cen, především Unií českých pěveckých sborů. Jako uznání za přínos ke sborovému hnutí a českou hudbu mu byla v roce 2000 udělena prestižní Cena Františka Lýska, poskytovaná významným českým sbormistrům. Mnohokrát ho ocenilo i jeho rodné město, mimo jiné titulem Významná kulturní osobnost roku 2004, o rok později Mgr. Ptáček zkomponoval fanfáry, které nazval „Vivat Nový Jičín.“ Na návrh Klubu rodáků a přátel města Nového Jičína byl Václav Ptáček v roce 2010 jmenován čestným občanem města Nového Jičína. Odešla významná osobnost, ale jeho dílo zůstalo. Čest jeho památce!

(Zdroj:

Ze vzpomínek a internetu ze dne 21.11.2011)

*

Do diskuse

Trocha vět, či dotaz člena krúžku k výboru a k ostatním členům

Sedl jsem k listu papíru, ač žádný velký psavec, inspirován nejen výzvou šéfredaktorky Krúžkozoru Jiřinou Lacinovou, ale hlavně výborným obsahovým nápadem zaměřeným v jedné besedě u cimbálu. Celá se nesla v duchu vzpomínek a výjimečnosti Luboše Holého. Musím tedy ještě zpětně nejdříve poděkovat organizátorům této besedy, která měla vynikající náplň a průběh, svědčící o odpovědné a zkušené její přípravě k oslavě osobnosti Luboše Holého. A nejen jeho, ale především celého Hornácka, kde se narodil.

Úvodem předesílám, že nejsem žádným folklorním odborníkem. Ale na této besedě u cimbálu jsem si trochu více uvědomil, že brněnský Slovácký krúžek čerpá ve velké míře pro své besedy právě z hornáckého regionu. (Nemám tím na mysli pouze roky 2010 a 2011,

kteřé byly ovlivněny životním výročím i úmrtím Luboše Holého, na které navazovalo mnoho folklorních akcí). Víím také, že se slovácké písničky, kroje a zvyky prolínají a objevují v různých podobách a úpravách dědinu od dědiny, region k jinému, oblasti k jiné. Zmiňuji se o tomto proto, že i podle toho se objevují různé písně, tance a zvyky v pořadech besed u cimbálu nebo samotných vystoupení Slováckého krúžku v Brně, nebo i mimo Brno a v zahraničí. Pro zkvalitnění besed jsou zvány různé kvalitní skupiny z dědin ze Slovácka, což se velmi dobře realizuje také v zimě na Slováckých bálech.

Přesto bych se velice přimlouval, aby náš Slovácký krúžek rozšiřoval 1 x za rok, podobně jako v roce 2011, obsah besed o další regiony Moravského Slovácka např. Podluží, Hanácké Slovácko aj. Už i proto, že členy Slováckého krúžku jsou lidé z různých regionů Slovácka, a protože na besedy krúžku začíná chodit více nekrúžkařů, což souvisí i s přestěhováníím besed ze Šumavské do Rubínu. A přáli bychom si určitě všichni, aby jich přibývalo a bylo vždy našlapáno! Aby si lidé zazpívali (i zatancovali – učít tance?) více co znají – i nádherné písně Podluží, aby zpíval celý sál. Vytvářet pro to přátelskou atmosféru na všech krúžkařských besedách po oficiálním programu z části pro krúžkaře jako dosud a z části pro nekrúžkaře. Vždyť máme k tomu tak výbornou muziku, která to dovede primášem „rozjet“ nejen hornáckými a dolňáckými písničkami, ale i písničkami třeba z Valašska, Slovenska a Čech. Že to samozřejmě souvisí i s podporou finanční situace krúžku, je nasnadě.

A tož krúžkaři, ozvíte sa, nejen z výboru, ale aj z muziky, sborů i taneční složky. Věřím, že nezůstane pozadu aj súdná stolica, případně hlasy od nekrúžkařů.

P. S. Nejssem „Podlužan“, ale mám rád celé Slovácko až k Luhačovickému Zálesí.

Jaroslav Klíma

Slovácký krúžek bez Podlužáků?

V současné době to tak téměř vypadá, ale zpočátku, a hlavně před 50-i i více lety hráli v krúžku významnou roli. Dokazují to záznamy z Fajovy (Fajbusovy) Storočenky, které dále uvádím. Byli to starostové, stárci a další významní členové. V letech první republiky starostoval Josef Kupka z Břeclavi (1932-38), který financoval první díl Slováckých pěsniček. Po válce byli z Podluží pouze dva starostové. V r. 1950 ing. Oldřich Kůrečka z Dol.Bojanovic, a v r. 1951 ing. Jan Stöhr z Mor. Nové Vsi.

Větší zastoupení měli Podlužáci mezi stárky. V r. 1923 to byl Michal Košut z Mor. Nové Vsi, a nejdéle stárkoval lanžhotský rodák student veteriny Michal Švirga (1927-34). Z Mor. Nové Vsi ještě stárkoval Metoděj Hluchý (1935-38 a 1941-45). Po válce v r. 1946 byl stárkem Oldřich Kůrečka, a dále opět student veteriny Miloslav Janulík z Kostic (1947-50), a s ním v r. 1949 František Hasil, zvaný Ňanček, rodák z Tvrdomic. Řadu stárků z Podluží uzavírají studenti Stavební fakulty František Kašník z Hlohovce (1951-53) a Jan Prokop z Týnce (1954-57).

Významným členem byl lanžhotský rodák Antonín Bartoš – Babiňák, působící v Brně jako poštovní úředník. Ve Storočence je o něm tato zmínka: Byl výborný zpěvák a verbíř a jeho jemné cifrování před muzikou budilo obecné uznání. V emigraci v Anglii byl jedním ze zakladatelů exilového Slováckého krúžku, který měl i dvě vystoupení v britském rozhlasu. Je téměř neuvěřitelné, že se v něm vystřídalo až 500 členů. Se jménem A. Bartoše je spojen příběh jeho a Švirgova kamaráda a mého spolupracovníka v brněnské Prefě JUDr. Zdeňka Sušila, který po prvním vyloučení z krúžku z politických důvodů v r. 1948 byl po rehabilitaci a obnovení členství vyloučen podruhé za jeho oslavnou vzpomínku na Bartoše, vydanou v Almanachu k 65. výročí krúžku v době normalizace v r. 1973.

Méně se v krúžku vyskytovaly podlužácké ženy. Dvě velmi významné je však třeba vzpomenout. První je lanžhotská rodačka

Božena Králová – Šebetovská, kterou do krúžku přivedl jako zpěvačku cimbalista Běhůnek, a jako tenoristu též A. Bartoše. B. Králová vystoupila již jako 15-letá v r. 1934 v Brněnském rozhlase. Další výbornou zpěvačkou je ještě Marie Šenková-Vyoralová, rodačka ze Širokého dvora u Ladané, a po obsazení Sudet bydlící v Prechově. Mimo zpívání vedla v krúžku nácviky dětského souboru a pomáhala s nácvikem souboru krúžku.

Bohužel v současnosti mladí Podlužáci v krúžku chybí. Členové jsou jen důchodci ing. Jan Kašník z Hlohovce a ing. Třetina z Lanžhota, oba bydlící v Brně. Z Břeclavi občas dojíždí ing. Stöhr a některých akcí se účastní MUDr. Holásek, rodák z Poštorné (bydlící v Sedleci).

Pryč jsou též doby, kdy na plesy přijížděly autobusy Podlužáků. Loni, i když byl ples pod názvem „Hoš Podluží“, tak mimo účinkujících z Týnce a Břeclavi bylo Podlužáků minimálně. Při vítání účastníků z Podluží byla představena pouze dvě děvčata z Rakvic a Lanžhota. Možná to ovlivnil současně pořádaný ples v Mor. Nové Vsi. Protože propagace jak plakáty, tak v kabelové televizi, byla dostatečná.

Mimo Podlužáků chybí v krúžku i Hornáci. Po odchodu nejvýznamnějšího – Luboše Holého – je zde citelná mezera. Což z uvedených oblastí již mladí v Brně nestudují nebo nepracují? Pokud ano, tak jim asi chybí zájem o folklór a zapomínají na rodné kořeny.

Jan Třetina

K inspiraci (aj poučení)

Stavební tradice Slovácka – VII. část

Sakrální stavby

Ing.arch. Adéla Jeřábková

Motto:

Za Starú Breclavú
u téj boží muky
stójí tam cérečka
zalamuje ruky. . .

Celkový charakter našich sídel a krajiny odedávna ovlivňovaly a dodnes ovlivňují sakrální a kultovní stavby natolik významně, že někteří autoři hovoří o „sakrální krajině“.

Mezi tyto objekty zahrnujeme:

kostely
kaple
hřbitovy
zvonice
poklony
boží muka
kříže
sochy svatých

Nejvýraznějšími objekty jsou samozřejmě **kostely**, které zaujímají většinou dominantní postavení v sídelním obraze moravských (a ovšem i českých) obcí. Po stavebně – dispoziční stránce jde o budovu, sestávající v zásadě z kněžiště neboli apsidy a tzv. lodi.

Apsida je menší prostor půlkruhového nebo čtvercového, obdélníkového či polygonálního půdorysu, určený pro umístění oltáře

a sloužení mše. Lodi se rozumí prostor pro věřící, většinou podélný (pouze u rotund kruhový). Lodi může být i více, podle jejich počtu hovoříme o chrámu jednolodním, dvoulodním, trojlodním atd. Mezi sebou bývají odděleny sloupy, mezi apsidou a lodí se klene tzv. vítězný oblouk. Apsida bývala u starokřesťanských chrámů obrácena na západ, od 5. stol. na východ – u nás tedy vždy na východ. Výraz „orientovaný kostel“ znamená tuto orientaci.

Vnitřní vybavení tvoří v kněžišti oltář, sestávající z menzy – obětního stolu, a oltářního nástavce, tzv. retabulum. Na něm bývá umístěn svatostánek k uschování monstrance a bývá vyzdoben oltářním obrazem nebo sochou – většinou světce, jemuž je kostel zasvěcen. V současné době podle nové liturgie však bývá většinou původní oltář nevyužíván (pokud nebyl rovnou zničen) a je postaven nový obětní stůl bez retabula, posunutý blíže k lodi, na němž kněz slouží mši obrácen tváří k lidu. V prostoru lodi jsou umístěny lavice pro věřící, před nimi bývá stranou umístěna křtitelnice a po levé straně vítězného oblouku vyvýšená kazatelna, mnohdy umělecky hodnotná, dnes opět podle nové liturgie nevyužívaná a často bohužel odstraňovaná. V zadní části lodi nad hlavním vchodem bývá „kruchta“ - po schodech přístupný kůr, na němž bývají umístěny varhany.

Kostel byl nejen prostorem pro konání církevních obřadů, ale rovněž místem s významnou společenskou a kulturní funkcí, ovlivňoval každodenní život lidu a do značné míry určoval i rytmus kalendářního roku. Do kostela se lidé svátečně oblékali, viděli tam (alespoň v katolických kostelích) obrazy, sochy i jiné umělecké předměty a slyšeli mnohdy velmi kvalitní hudbu. Zde se setkávali sousedé, mládež navazovala kontakty, odtud podléhalo dění ve vesnici sociální kontrole. Prakticky zde začínal i končil život každého člověka. Přesto nelze tyto stavby považovat za lidové. Jejich zakladatelem i stavebníkem už pro jejich nákladnost a řemeslnou či uměleckou náročnost nemohl být prostý člověk, od samého počátku křesťanství býval to skoro výlučně pán, panovník, šlechtic, biskup nebo opat. Tito mohli

Foto J. Lacinová: Poutní kaple sv. Antonína v Dolních Kounicích

stavbu zadat i dobrému architektovi a kvalitním řemeslníkům, takže se v nich projevují charakteristické architektonické styly a slohy, i více slohů, jak se objekty časem přestavovaly, doplňovaly nebo opravovaly. Nejvýrazněji se projevuje barokní a klasicistní sloh.

Obvykle až v dobách protireformace v 18.stol. byli prostí lidé – např. obec- schopni dát dohromady tolik peněz, aby se mohli stát investory skutečného stavebního díla a postavili si kapli nebo kostel.

Na území Slovácka jsou kostely výhradně zděné, nevyskytují se tu lidové dřevěné kostelíky, které se dochovaly např. na východním Slovensku nebo Valašsku. Kostely mívají jednu i dvě věže, ale mohou být i bez věže, pokud stojí zvonice samostatně nebo pokud se jedná o nekatolický kostel, u kterých věž být nesměla. Architektonicky však kostely nijak nekorespondují se vzhledem ostatní zástavby, dokonce s ní někdy nepříjemně kontrastují.

Kaple je většinou stavba menších rozměrů, architektonicky a výtvarně pojatá zpravidla v rustikalizované podobě baroka či klasicismu, obvykle v souladu s charakterem světských lidových staveb regionu, v němž je situována. Na Slovácku mívají kaple často typickou vnější úpravu – modrou podrovnávku a zářivě bílou omítku, někdy s ornamentální malbou. Vnitřní vybavení kaple tvoří zpravidla malý oltář, socha nebo obraz světce. Z hlediska liturgického se vyznačuje tím, že se zde nepřechovává eucharistie. V obcích, kde není kostel, bývá situována v jejich středu, konají se zde pobožnosti a příležitostně bývají v nich slouženy i mše. Kaple umístěné mimo obec bývaly budovány mnohdy na starých kultovních místech nebo u studánek se „záračnou“ vodou, často jako poděkování za uzdravení nebo zachranu života, a byly k nim konány poutě. Znamé jsou např. poutě ke kapli sv. Antonína Paduánského („Antonínka“) u Blatnice, které proslavil svými obrazy Joža Uprka.

Hřbitovy bývaly původně vždy kolem kostela, pokud tento existoval, a to i ve městech. Dodnes se udržel v lidové mluvě název „krchov“ z německého Kirchhof - kostelní dvůr.

Ve středověku býval hřbitov opevněný kamennými hradbami, které nejen bránily dobytku popásat se na hrobech, ale stávaly se útočištěm vesničanů ve válečných dobách. Později přibyla k tomuto vybavení zvonice a hlavní kříž, příp. márnice. Opevněné kostely s přiléhajícím areálem se zachovaly např. v Kurdějově nebo v Nosislavi.

Po častých morových epidemiích vznikaly zvláštní „morové hřbitovy“ daleko za obcí, bez náhrobků, pouze s jedním hlavním křížem. Právě kvůli nebezpečí šíření epidemií vydal císař Josef II. r. 1785 všeobecný zákaz pohřbívání u kostelů v obcích. Hřbitovy měly být nadále zřizovány mimo obce, v případě měst za hradbami.

Náhrobky jiného druhu než prosté dřevěné kříže byly před 19. stol. na vesnici zvláštností jen mimořádně zámožných osobností – rychtářů, fojtů, panských úředníků apod. Později si začali pořizovat

honosnější kříže i obyčejní sedláci – kamenné tam, kde byl dostatek pískovce, jinde železné kované nebo litinové v blízkosti železáren. Litinové kříže bývaly časté od konce 19. stol.

V některých oblastech, zvláště evangelických, neměly náhrobky tvar kříže. Byly to prosté kamenné tabule s nápisem a symbolem.

Zvonice a zvoničky jsou známy u nás už ve středověku, ale k jejich obecnému rozšíření na vesnicích docházelo od r. 1751, kdy vydala císařovna Marie Terezie svůj požárový řád, známý jako „ohnový patent“. Ten stavbu zvonice přímo předepisoval, aby se mohlo „v tom ohňovém místě na zvon udeřit, vartýři noční aby hned na zvon šturmovali, alarm dělali, když by oheň zpozorovali.“

Z té doby pochází většina zvonice stojících na návších, jejichž stavební vývoj postupoval od nejjednodušší formy, jež spočívala v zavěšení zvonu do rozsochy stromu nebo sloupu, zasazeného do země a krytého malou stříškou, až po věžovité stavby s jedním i více zvony, stojící samostatně zpravidla u kostela, na který je funkčně vázána. Materiálově se dělí na dřevěné, polozděné a zděné.

Jejich půdorys bývá pravoúhlý, polygonální a ojediněle i kruhový. Dřevěné sloupové zvoničky s roubenou spodní částí se na Slovácku zachovaly v Luhačovském Zálesí. Pěkné příklady zděných zvonice najdeme např. Javorníku, Hrubé Vrbce, Louce, Petrově, Násedlovicích, Dražůvkách atd.

Zvony ovšem nesloužily pouze jako poplašné zařízení, ale provázely člověka stále – ráno jej zvon budil, oznamoval poledne, vyzýval k modlitbě při „klekání“, doprovázel jej na poslední cestě, hlaholil při velkých svátcích. Pro každou příležitost existoval speciální způsob zvonění, lišící se silou a rytmem úderu – a každý mu rozuměl. V obcích bez kostela často přebraly zvonice funkci kaplí.

Poklony jsou zděné kapličky, do nichž se nedá vstoupit, na čelní straně členěné výklenkem nebo nikou, opatřenou většinou mříží, v níž je umístěna soška nebo obraz. Tvoří vlastně přechod mezi kaplí

a božími mukami. Budovaly se u cest v intravilánu nebo extravilánu obce v 18. a 19. stol. Ty starší nesou rysy barokního slohu, mladší jsou poznamenány prvky klasicismu. Můžeme je vidět např. v Archlebově, Kudlovicích, Miloticích, Podivíně atd.

Boží muka jsou drobné stavby z kamene nebo cihel, stojící volně v krajině nebo ve veřejném prostoru uvnitř obcí. O jejich existenci máme zprávy již od 14. století. Z typologického hlediska se dělí na sloupové a hranolové. První skupina je považována za nejstarší typ a vyznačuje se tím, že ze čtvercového soklu vyrůstá štíhlý dřík, válcovitý, tříboký, čtyřboký nebo osmiboký, na němž spočívá lucerna, do které se kdysi dávala hořící svíce. Od 18. stol. se sem začala vkládat soška nebo se na zadní stranu připevňoval obrázek na plechu. Na lucerně spočívá kříž završující celou stavbu.

Do druhé skupiny, u nás na jižní Moravě nejpočetnější, řadíme boží muka hranolovitého tvaru s obdélníkovým nebo čtvercovým půdorysem, méně častá jsou boží muka trojboká (např. v Tvrdonicích). Hmota stavby bývá členěna římsami na dvě části a je završena stříškou většinou jehlancovitého tvaru, nahoře s křížkem. V horní části (někdy i ve spodní) bývají niky na umístění obrázků nebo sošek svatých. Na Slovácku bývají nalíčeny na bílo s modrou podrovnávkou a ozdobeny kolem nik malovanými ornamenty.

Stavba božích muk mívala různé důvody – na památku šťastných i nešťastných událostí, jako poděkování za uzdravení, k uctění mrtvých, k usmíření sporu, ale i k vymezení hranice pozemku nebo vyznačení rozcestí.

Kříže stojí obvykle na místech neštěstí nebo zločinu jako připomínka nebo pokání. Jak se zpívá v písni:

Ej křížu, křížu
ukřižovaný,
kdo ťa križovau?
Zarazičani

Zarazičani
v tenkých košulkách
zabili Janka
na panských lúkách

Ked ho zabili,
kříž postavili,
aby sa zaňho
ludé modlili.

Kříže bývají dřevěné, prosté i vyřezávané, někdy s plechovým malovaným Kristem, nebo litinové na zděném či kamenném soklu opatřeném nápisy a často i reliefy, jakož i kamenné.

Sochy svatých, někdy celá sousoší, bývají z kamene a jsou umístěny na sloupu nebo různě tvarovaném soklu. Jejich umělecká úroveň je různá, někdy naivně primitivní, někdy překvapivě vysoké úrovně. Po

umělecké stránce vynikají např. díla barokního sochaře Ignáce Lenglachera na Břeclavsku. Ze světců byl nejčastěji zobrazován sv. Jan Nepomucký, jehož kult byl rozšířen i v Německu, Rakousku a Polsku. Jeho socha bývala nejčastěji umísťována na mostech nebo v jejich blízkosti – měl chránit věřící proti velké vodě. Velmi oblíbený byl také sv. Florián, patron hasičů a ochránce proti ohni, sv. Vendelín – ochránce stád a patron pastýřů, sv. Roch – ochránce proti moru, a samozřejmě Panna Maria, k níž se modlili věřící nejvíce. Sochy těchto i jiných světců byly stavěny na návších i při výpadových cestách vedoucích do polí nebo i u cest mimo obec.

Všechny tyto stavby a objekty, zasazené citlivě do sídelní krajiny, tvoří její neodmyslitelný doplněk a neztrácejí ani dnes nic na svém podmanivém estetickém působení.

(Použitá literatura:

V. Frolec: Lidová architektura na Moravě a ve Slezsku, Blok Brno 1974

J. Vařeka, V. Frolec: Lidová architektura, Grada Publishing 2007)

Poklona Podivín, foto B. Růžičková

*

Moravská Hellas 1904 – fotografie Erwina Rauppa z Moravy

Helena Beránková

Fotografický archiv brněnského Etnografického ústavu má za sebou více než stoletou existenci a obsahuje více než 22 tisíc inventárních jednotek. Mezi nimi jsou fotografie Erwina Rauppa i ve světovém kontextu opravdu jedinečné.

Erwin Raupp pobýval několik týdnů na přelomu jara léta roku 1904, ale není toho mnoho, co o něm víme: narodil se v roce 1863 v Karlsruhe; v devadesátých letech 19. století již byl poměrně úspěšně etablován mezi profesionálními fotografy v Drážďanech; portrétoval osobnosti z vyšších společenských tříd a uměleckých kruhů; ve volné tvorbě se soustředil na krajinářskou fotografii; podnikl fotografické cesty do Turecka a Egypta; vystavoval a svými fotografiemi byl zastoupen v německých galerijních sbírkách.

Před rokem 1896 na základě komerční zakázky německé vlády zdokumentoval život Lužických Srbů, slovanské etnické menšiny. A právě tady, ve světě tak odlišném od průmyslového velkoměsta, lze zřejmě hledat určující impuls, který Rauppa nasměroval k cestě na Moravu: když totiž dohlížel na instalaci svých fotografií v nově zřízeném lužickosrbském muzeu v Budyšině (Lausitzer nebo také Sorbische Museum, Bautzen), v debatách s muzejním kustodem se dozvěděl o „rezervaci, kde ještě žije nezkažená lidová kultura“. Podařilo se mu korespondenčně zkontaktovat Františka Kretze (1859–1929), který v té době působil v Uherském Hradišti. (František Kretz, rodák z Blanska, absolvent brněnského učitelského ústavu, působil v Uherském Hradišti jako publicista, organizátor společenského života a především vášnivý sběratel keramiky a výšivek a byl respektovaným znalcem lidového umění. *Pozn. red.* - byl o něm článek v minulém čísle.) Po ročním plánování Raupp přijel do Uherského Hradiště.

Lid z okolí Uherského Ostrohu a Veselí nad Moravou na pouti na Velehradě, r. 1907, E. Raupp, Berlín. Foto dodala: Helena Beránková

Erwin Raupp byl na Moravě asi šest týdnů a jeho pobytový a pracovní itinerář byl do značné míry v režii Františka Kretze. Hypoteticky můžeme sestavit jeho fotografické cesty přibližně takto: přijel kolem poloviny května roku 1904 (pravděpodobně s asistentem), fotografovat začal na výročním trhu v Uherském Brodě v úterý 17. května a svůj pobyt zakončil cyrilometodějskou poutí na Velehradě, která se v roce 1904 konala ante festum (tedy před samotným svátkem svatých Cyrila a Metoděje) v neděli 3. července. Mezitím navštívil další lokality a příležitosti: trhy v Uherském Hradišti, Javorník a Velkou nad Veličkou, okolí Strážnice, Moravskou Novou Ves, Milotice a Kyjov, a opakovaně využíval pohostinství Joži Uprky v Hroznové Lhotě.

František Kretz dělal Rauppovi tlumočníka a odborného poradce a za tyto služby si vyžádal „pouze“ zaslání pozitivu z každého záběru. Erwin Raupp posílal Kretzovi zpracované pozitivy minimálně ještě dalších deset let a některé záběry poslal i ve více variantách. I to je dokladem toho, jak na něho moravská realita zapůsobila a jak si svých záběrů vážil. S Kretzovou pozůstalostí se Rauppovy fotografie různými cestami ocitly ve třech muzejních sbírkách – v Moravském zemském muzeu, ve Slováckém muzeu v Uherském Hradišti a v Národním muzeu. Práce na zkompletování rauppovské „moravské“ kolekce tak nebyla jednoduchá, trvala několik let a byla podpořena i několika šťastnými náhodami...

Výjimečnost Rauppových fotografií z Moravy je výsledkem šťastné kombinace několika faktorů: tento ucelený a neromantizující záznam lidové kultury jednoho středoevropského mikroregionu byl podložen spoluprací se zasvěceným a respektovaným odborníkem (již zmíněným Františkem Kretzem) a to už samo o sobě byl na začátku 20. století novátorský přístup; je to záznam nejen svátečních dnů, které vždy přitahovaly pozornost umělců, ale především záznam každodennosti a také environmentálních a sociálních souvislostí; je to pohled člověka z odlišného etnického i společenského prostředí, navíc nezátíženého politickými zřeteli; zpracování pozitivu ušlechtilou technikou (gumotiskem) a naprosto unikátní formát pozitivů zdůrazňují materiální stránku fotografie jako takové a přibližují ji obrazu. A co víc: z Rauppovy pozůstalosti se ani v Německu nezachovalo mnoho, jenom pár desítek portrétů a krajinářských fotografií, a negativy „moravské“ kolekce byly pravděpodobně zničeny.

„Moravská Hellas“ pohltila všechny Rauppovy smysly – atak barev a tvarů lidového oděvu, jedinečné tváře obyvatel, které jako zkušený portrétista tolik oceňoval, letní podvečery v mařatických vinných sklepech a degustace vína ve společnosti uherskohradištské intelektuální elity, Kubíkovy housle při setkáních v hroznolhotském

ateliéru Joži Uprky nebo zpěvy poutníků na Velehradě – na to všechno Raupp vzpomínal ve svých emotivně laděných a také graficky nádherně pojednaných dopisech ještě dalších dvacet let.

V roce 1931 Erwin Raupp v Darmstadtu zemřel. Zopakovat cestu na Moravu se mu už nepodařilo...

Výběr Rauppových fotografií (pokud je nám známo, je jich v českých muzejních institucích uloženo 280) vystavený v Etnografickém ústavu zahrnoval tři tematické okruhy – všední den, sváteční den a portrét. A proč název Moravská Hellas? Když do Hroznové Lhoty v roce 1902 zavítal Auguste Rodin, při pohledu na hroznolhotské šohaje na koních údajně obdivně zvolal: „Tot' moravská Hellas!“ (Helladou bývalo ve starověku nazýváno pevninské Řecko.) Autoři výstavy – dr. Antonín Dufek z Moravské galerie, doc. Jaroslav Bárta z pražské FAMU a pisatelka tohoto článku – jsou přesvědčení, že stejně tak byl Slováckem nadšen i Erwin Raupp. Výstavu doprovázely dva populárně naučné programy: na *Filmovém podvečeru* uvedla dr. Martina Pavlicová krátký film Karla Vachka *Moravská Hellas* z roku 1963 (který s výstavou spojoval pouze název); v *Barevném podvečeru* potom doc. Jaroslav Bárta, pedagog pražské FAMU, objasnil souvislosti fotografické tvorby Erwina Rauppa a malířské tvorby Joži Uprky. Doprovodným programem k výstavě byla i fotografická soutěž Zastavte čas – pro mě však byly soutěžní fotografie spíše zklamáním, protože v naprosté většině sledovaly pouze prvoplánovou líbivost svátečních lidových krojů.

Brněnští krúžkaři „byli při tom“, když jsme Rauppovy fotografie v Etnografickém ústavu postupně představovali veřejnosti: mužský sbor a muzika oficiálně účinkovali při prezentaci knihy (únor 2011). Členové mužského sboru přítomní na vernisáži neodolali a už neoficiálně si zazpívali si s Mičkovou horňáckou muzikou (6. října 2011. Mohu touto cestou tlumočit údiv a obdiv ostatních vernisážových hostů...). Další členové krúžku navštívili také doprovodné programy a hlavně nechyběli na koncertu cimbálové muziky Danaj

s cimbalistkou a zpěvačkou Magdalenou Múčkovou, který výstavu symbolicky ukončil (19. ledna 2012).

Kdo si nestihl prohlédnout Rauppovy originály, může se potěšit knižními reprodukcemi (kniha vydaná pod stejným názvem jako výstava obsahuje kromě umělecko-historického a etnografického textu reprodukce všech Rauppových fotografií z Moravy). V jednáni je také vystavení Rauppových originálů v Galerii Akademie múzických umění na Malostranském náměstí v Praze (od 12. července 2012).

Joža Uprka, Evropan slováckého venkova

Mirek Dostál

Dnem 22. 1. 2012 skončila v Praze velká výstava věnovaná Jožovi Uprkovi, uvedená ve Valdštejnské jízdárně Pražského hradu. Výstavu uspořádala Národní galerie s kurátorkou Helenou Musilovou. Výstava v rozsáhlém komplexu děl tohoto kněždubského rodáka představila průřez umělecké tvorby s hlavními pilíři životního díla, doplněný obsáhlými komentáři, osvětlujícími i méně známým návštěvníkům výrazové prostředky a vývoj tvorby J. Uprky v čase.

Z hlediska pohledu tvůrců výstavy je kladen důraz na srovnání Uprkovy tvorby s evropským výtvarným uměním a její začlenění do evropského kontextu. Toto pojetí nelze ohodnotit jinak než je pochválit, protože si myslím, že z pohledu celospolečenského není Joža Uprka zcela doceněn, a zejména v Praze je dosud vnímán jako malíř regionálního významu.

Na mne osobně udělala výstava velmi dobrý dojem svou uceleností a přehledností. Zajímavý je též rozbor jeho nejznámějších děl „Jízda králů“ a „Pouť u sv. Antonínka“, provedený na základě ukázek přípravných děl a výsledných velkoformátových olejomalb. Umožňuje více nahlédnout do nitra J. Uprky a jeho myšlenkových pochodů při tvorbě.

J. Uprka, Vláčení, čárkový lept, 1904, zdroj Internet

Již při vstupu do výstavní síně návštěvníka upoutávalo velké plátno s tématem „Kristus na hoře Olivetské“, které se poněkud vymyká námětově i výrazově ostatním umělcovým dílům.

Z hlediska výtvarného jsou však nejvíce ceněna Uprkova ranější díla, hluboce ovlivněná francouzským impresionismem, ale také s největším vnitřním nábojem a nejživějším výrazem. V pozdější době, kdy se již hlavní výtvarné směry ubíraly novými cestami, J. Uprka poněkud ustrnul a jeho díla postupně přecházela spíše do dokumentaristického ztvárnění lidových krojů, navíc často stylizované idealizací venkovského života.

Přes tato fakta zůstává malíř Joža Uprka jedním z nejdůležitějších moravských umělců. Pro nás folkloristy má i další rozměr. Tím je trvalé zaznamenání atmosféry života prostého lidu na

Slovácku, také vývoje lidového umění, zejména však krojového dobového bohatství na Uprkových obrazech.

(Použitá literatura:

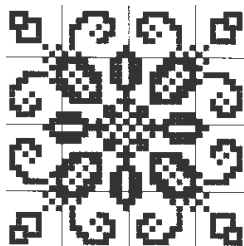
Helena Musilová, Joža Uprka (1861-1940), Evropan slováckého venkova, průvodce výstavou, NG v Praze, 2011

Web: cs.wikipedia.org/wiki/Jo%C5%BEa_Uprka

kultura.idnes.cz/velka-vystava-predstavuje-jozu-uprku-jako-umelce-evropskeho-formatu)

*

Folklorní (i jiné) akce

Vinum coeli,

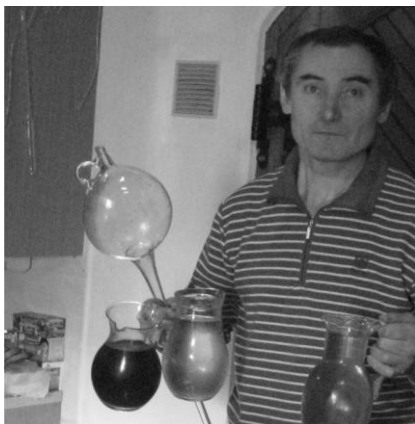
aneb V. tradiční silvestrovské putování k Macháčkům do Mělčan

Zdeněk Fajbus

Milí přátelé, věřte či nevěřte, stalo se skutečností, že 31. 12. 2011, na konečné tramvaje MHD v Modřicích, se sešla tradičně skupina nadšenců, kteří již po páté vyráželi na rituální hvězdicový pochod do Mělčan k Macháčkům, oslavit společně poslední den v roce.

Tentokrát byly výchozí metou Dolní Kounice. Malebné malé městečko na řece Jihlavce, proslulé vynikajícím červeným vínem Rosa coeli a stejně starou zříceninou starého chrámu z roku 1182.

Početná, 24-členná skupina doprovázená psem Ferdou, coby živou konzervou pro případ nouze, odjela v 8.35 hod. autobusem č. 512, řízeným naším starým známým přítelem- řidičem z cest Slováckého krúžku po evropských festivalech, Františkem Kroupou, do Dolních Kounic.

Foto J. Lacinová - U Macháčků

Po krátkém, ale srdečném přivítání našimi hostiteli, jsme se v jejich doprovodu odebrali zvědavě obhlédnout zůsta-
vší zdivo kdysi dávno postaveného gotického chrámu. Spokojeni poznáním, že něco je ještě více chátrající než naše maličkost, vydali jsme se ke zdolání strmého stoupání cesty vedoucí ke kapliče sv. Antonínka, vysoko čnějící nad městečkem.

Tento výstup měl duchovní, ba i mystický náboj. Vedl po vybudované Křížové cestě a jednotlivá zastavení nás přiměla k častému rozjímání nad kvalitou obsahu našich „plácaček“ a termosek s různými vzorky horkých pančovaných, či punčových nápojů.

Údajně V. zastavení na Křížové cestě mělo silný energetický vliv na ubývání našich posilujících nápojů.

Avšak je zajímavé, že například Fajovi se tu zcela vybily baterie do jeho fotoaparátu, ale naopak Marianovi Brešovi se silně dmulo jeho mužské sebevědomí nad úspěšně vibrující drátěnou virguli v rukách jeho...

Krásný rozhled po okolní krajině a společné vrcholové snímky včetně sborového zpěvu nám byly patřičnou odměnou a povzbuzením před sestupem po odvrácené straně pahorkatiny do oudolíčka vedoucího k cíli naší anabáze, do vinného sklípku u Macháčků v Mělčanech.

A historie se opakovala ... Nabízené vzorky vína tahané přímo ze sudů potěšily naše smysly, jež rozvázaly naše jazyky ke zpěvu i řečem, pravda, někdy s nadsázkou řečeno, i nesmyslným (ale pozor - ne však smyslným).

Guláš uvařený paní domácí byl excelentní, neměl chybu a přivedl nás přítomné do stavu naprosté rajske blaženosti.

První skupina odpadlíků, spěchající domů nakrmit děti a domácí zvířectvo, odjela kolem 15 hod. Druhá vlna následovala cca v 17 hod. a zůstali jen ti pravověrní, připravení vydržet vše dobré i zlé až do vítězného konce o půlnoci a hluboko po ní.

Část II. - pokračování akce do dalšího dne **– reportérské žezlo přebírá Jiřina Lacinová:**

Jak jistě chápete, výše uvedené zdaleka nebylo vše- to nejlepší naopak teprve přišlo: ve sklípku nás zůstalo dost, abychom si užili tu nejlepší zábavu – hudební nástroje převzali z větší části mladí, střídaly se žánry, tančilo se, vyprávěly se vtipy a historky (převažovaly ty o Honzovi Beránkovi), i veselá scénka se přehrála, a pořád se baštilo- kam jsme to všechno dávali, netuším. Vrcholem ovšem byla půlnoční Hančina zelňačka (následovaná dalším-jiným-gulášem). Půlnoční odbíjení a vystřelování špuntů ze šampaňských nás zastihlo již v nostalgické náladě z Mirkových vojanských písní (jak „táhli na Francúza“). Před sklípkem jsme zazpívali hymnu, popřáli si, a sledovali ohňostroj (doce-la velký!) z místních zdrojů.

Po zklidnění jsme se pomalu začali odebírat k Macháčkům na kutě – to jsme se rozptýlili po celém domě (oceňující velkorysost hostitelů i jejich velkorysé prostory). Noc na vsi byla klidná (no, já jsem se s tím plným břuchem trochu převalovala...), takže ráno jsme byli

Foto. J. Lacinová – U Macháčků

všichni svěží, posnídali zbytky a nechali na svých hlavách řídit roz-
verného Macháčkova koreláčka (papoušek)- na což lehce doplatil náš
primáš...

Trochu nasněžilo- nálada jak má na Nový rok být- a po roz-
loučení jsme se každý vydali svým směrem (mě s Ferdou vzal Pepa do
Brna autem, což jsem ocenila, na Nový rok těch spojů asi moc nejez-
dí).

Za všechny vzdávám hostitelům ten nejvřelejší dík (Hanka se
přiznala, že akci chystala 3 dny dopředu), lepšího Silvestra si vážně
představit neumím. Díky, díky!...

*

Zpravodajství pro Janu o lyžnicích na Vysocině

Ahoj Jani,

Bylo nás 21!!! Budu se snažit o nějaké zpravodajství (možná
i do Krúžkozoru), ale tvůj postřeh a vtipné střevo nemám.

Aktuálně tedy myslím, že vše vyšlo po letech opět téměř ide-
álně, jen někteří žehrali na nemožnost dobrého "namazání" (tedy lyži)
na čerstvý sníh.

Příjezdy byly časově rozloženější, poslední přijel Miloš Janík
až na sobotní večer. Já jsem přisedla k Jiřině s Ondrou, Evou, Zdeň-
kem a Ferdou (pes) v pátek po 15. hodině v Řečkovících s čerstvým
teplým vlastním švestkovým frgálem, který jsme po cestě zlikvidovali,
takže jsme nakonec v Novém Městě správně neodbočili a dojeli nasle-
po k Medlovskému rybníku. Dál byla cesta zafúkaná, čili následoval
návrat do Nového Města a pak jsme teprve správně pokračovali kolem
Harusáku na Tři Studně v chumelenici a tmě s viditelností na metr
před auto (takové „dobrodružo“ jsme si my nevymysleli...). Od kaplič-
ky nahoru to nešlo bez řetězů, které zdržely, mezitím za námi dorazili
i Brešovi a museli čekat, až uvolníme trasu. Majka s ženskou posád-
kou dopoledne taky nedobrovolně, ale úspěšně trénovala adrenalinový

sport na kluzké silnici z Nového Města. Zaplnili jsme tři chaty a dva pokoje v penzionu. Sněhulák, co postavili Miluška s Josefem ve čtvrtku, začínal být trochu "ožralý" z předcházející deštivé noci. A najednou byly stoly do U a u nich 20 lidí a dva psi s promyšlenou logistikou, kytarami a náladou. První večer jsme vystačili zcela bez folklóru s Mirkovými pamětnickými písněmi a baladami - z paměti!!! a o dvě generace mladším folkem v Ondrově takřka profesionálním podání. V příhodném okamžiku a při správném tempu písní se dokonce přihodily taneční kreace s „vysokou nohou“ našich pružných účastnic Dáši a Jitky. Rozcházeli jsme se zpěvavě, ale spořádaně s uvědoměním sobotního sportu kolem jedenácté.

Ranní slunce slibovalo a slibovalo - výkonnostně rozdrobení jsme se rozprchli všemi směry. Ve skupině A - Mirek Dostál, Dášenska, Vašek, Ondra, ve skupině B vyrazilo pět lidí: Brešovi, já, Zdeněk a Alča, která se individualizovala od nás nejdřív s vlastním tempem a touhou po hlubším "kochání" okolím. Takže na Fryšavský kopec jsme vyšplhali jen čtyři a notná část lesní cesty nad Samotín nás překvapila čerstvým zásahem nějakého zlomyslníka na čtyřech (asi traktorových) kolech s klikatými a nepravidelnými muldami. Kromě

Foto. J. Lacinová – Skupina C při pouti do Kadova

Mariana jsme to dorývali nosem všichni. Náš cíl "babiččina" kávová a buchtová hospůdka na Blatinách byl v hlubokém sněhovém sjezdu dosažen a energie doplněna pro pokračování nejprve směrem na Sněžné, ale po zdolání výstupu na kopec jsme přehodnotili síly některých účastníků a zamířili na Kadov (opět sjezd lesním úvozem a "do prčic" zase s hlubokými kolejami cik cak). Navíc nahoře se zase trhla peřina, takže rozhodnutí o zkrácení nebylo marné - dorazili jsme právě tak, aby byl čas na hygienu a vydechnutí k náročnému společenskému večeru. Skupina C (Jiřka s Ferdou, Hanka, Majka, Dajka) našlapala cca 16 km směrem na Kadov a romantickou lesní cestou kolem Medlovského rybníka.

Moje revize ubytování na penzionu u našich sportovních kuřaček zjistila, že i zralé ročníky v takovém prostředí omládnou o více než jednu generaci, výbuchy smíchu mi připomínaly některé momenty příběhu "o velrybě a její stoličce".

Miluška konstatovala při večerní tabuli, že bychom si byli vystačili i bez polopenzi?! Zábava započala v duchu vzpomínání veselých historek z krúžkových zájezdů, jimž vévodil zážitek z DePanne na hranicích Belgie s mořským přílivem v ohňostrojem ozářeném pobřeží s naháči z Brna a svršky ponechanými napospas živlům - před nimiž zachraňovala, co mohla Hanka Janíková (Macháčková) a zmatek při korporativním dohledávání toho svého svršku..., a dále "přepis" Mirkova pokusu o plynulou ruštinu při zájezdu do Moldávie (nebo Gulbene v Lotyšsku??) při narážení bečky. Na to pak navázala praktická ukázka ruského folklóru z české filmové školy "Maršal Malinovskij" a ekvilibristika se štamprdlí na hřbetu ruky - pokus učinili skoro všichni účastníci - jen starostu při decentním váhání úspěšně zastoupila jeho žena Marta. Pak už mohl opravdu vypuknout folklórní blok v převaze ženského zpěvu (bylo nás osm), kdy jsme vytáhly i naše křepelenkové a mnohaláskové "perly". Hlad po folku na sebe nedal dlouho čekat a ejhle - i tady jsme ctili kolektivní zpěvy. Alena překvapila svým sytým pěveckým výkonem

za vlastního kytarového doprovodu. V režii Jiřky, Evy a Aleny jsme se pak sdružili ke spirituálovému výkonu písně Dvě báby - s vydatnou a znalou podporou Ondrova muzicírování. Naše džemování sáhlo i do repertoáru L. Armstronga - chacha, bavili jsme se zcela spontánně.

Zdaleka ještě nebylo dojezeno, dopito a dozpíváno, sníl se sypal a sypal, když jsme zalézali do svých dočasných "visutých" a nevisutých lůžek, ale zítra zase prkýnka na nohy a hybaj!!!

Ráno to vypadalo z okna skoro jako na Yukonu... Posilnit a do stopy! - ale kde ji hledat v tom nadělení??? V touze po větším kolektivu a při víře spolehlivého vedení jsme se přidali ke skupině A, ale ta se nedala zpomalit, takže jsem se k odtržené polovině musela vrátit a nakonec jsme si stopu udrželi sami na Sklenné, nad Vlachovicemi, kde jsme míjeli aktuální výstrahy "Dej přednost psímu spřežení", což se moc líbilo Jitce (takové výstrahy jako řidič často nepotkává), na Rokytno a k penzionu U Martina (Studnice letos vynecháme). Po zaslouženém odpočinku s domácími polévkami se odpojuje směrem na Nové Město-vlakové nádraží Miloš Janík a my se vydáváme širou bílou plání zpět k hlavnímu táboru. Odpočinek, úklid, sbalení a vyhrabávání našich plechových miláčků ze závějí k cestě domů.

Ještě slovíčko o dalších také "výkonných" lyžnicích i ne-lyžnicích: Zdena, Majka a Eva - pěší turistky s občerstvovacími přestávkami, Jiřka a pes Ferda, pan starosta a paní starostová se kochali v bližším okolí, Hanka se svým obětavým šerpou Mirkem dokonce po 5 letech neběžkování zdolala výcvikovou trasu do Studnice, o hlídání tábora se postarali Dajka, Marcela a pes Bertík.

Jani, tak příště i s tvojí účastí!!!

A Vašku, díky tobě za každoroční iniciaci a rezervaci této naší známé a oblíbené štace. Ať nás to sportování stále baví a údy slouží.

Yvona (Janošíková)

Fotoreportáž z 62. Slováckého plesu konaného 28. ledna 2012 v sálech Kongresového centra Veletrhů Brno.

Fotografie J. Lacinová

Slovácký krúžek v Brně

Slovácký krúžek v Brně

Vinařovo okénko

O vývoji vinařství u nás - II. část, aneb jak se k nám dostalo víno

Mirek Dostál

V první části jsme si přiblížili vinařství ve světě antiky, především v teritoriu mohutné Římské říše, která se neuvěřitelným způsobem podepsala na vývoji vinaření, a to jak v oblasti pěstování vína, tak i jeho zpracování. Dodnes jsou živé důsledky působení Římanů v otázkách výroby vína, ale zejména v oblasti legislativní. Označování vín místem jejich původu, platné zejména v dnešní Itálii a Francii, a to včetně sledování a kontrol kvality vín, má svůj původ ve zvyklostech a legislativě antického Říma. Ačkoliv naše krajiny zasáhl přímý vliv antického Říma okrajově, působením různých vlivů se k nám v průběhu věků dostával.

Bohužel pád Říše římské přinesl i úpadek mnoha kulturních a technických znalostí, výrobu a pěstování vína nevyjímaje. Na územích ovládaných barbarskými kmeny se víno popíjelo ve velkém množství a nehledělo se na jeho kvalitu. Používaly se různé metody maskování vad a špatné kvality vín, např. jeho kořenění různými aromatickými bylinami (podobné praktiky známe i dnes pod heslem „hřebíček to spraví“).

Náš přední odborník a propagátor vína prof. Vilém Kraus objasňuje ve své knize „Vinitorium Historicum“ počátky rozšíření pěstování a výroby vína v našich zemích. Pro rozvoj středověkých vinic byl dle jeho závěrů rozhodující vliv vpádů Hunů na území dnešní Evropy, neboť tito kočovní válečníci k nám zavlekli asijské odrůdy vín, z nichž nejvýznamnější je Heunisch, jinak Běl velká, Vídeňka, Belina Veliká, označovaná německy Weisser Heunisch, Weissgrobe, francouzsky Gouais Blanc aj. Prof. Kraus dále uvádí, že velmi plodná

Kopie barevné iluminace z Velislavínovy bible, znázorňující práce ve vinici – zdroj internet

odrůda Heunisch různým samovolným křížením dala základ mnohým novým odrůdám, které se v Evropě udržely dodnes, či utvořily genetický základ pro vznik současných odrůd vína.

Dle výzkumů vznikla většina současných odrůd křížením skupiny vín se základem Heunisch se skupinou vín ze základem Frankisch. Jako Frankisch je označovaná skupina původních odrůd na území dnešní Evropy, které mají svůj základ v původní, volně rostoucí révě lesní. Tyto odrůdy se vyznačují drobnějšími a hutnějšími hrozny, které dávaly plnější a kvalitnější vína, ale nebyly tolik plodné, jako Heunisch. Z této skupiny je nutno jmenovat především Tramín, jehož genetický vliv je patrný u většiny současných odrůd.

Způsob pěstování a zpracování vína s nástupem středověku je u nás, ostatně jako i mnoho jiného, zahalen mlhou věků, neboť

neexistuje dostatečné množství písemných materiálů, které by vinařství v době raného středověku objasňovaly. Pravděpodobně byly vinice řešeny ve větším sponu s řezem na hlavu, bez používání opěrných konstrukcí, či s použitím opěrných tyček v hustším sponu.

Přesto lze citovat několik významných historických skutečností, které dokládají rozvoj vinařství v hlubokém středověku v Čechách i na Moravě. Nejstarší důkaz vinařství u nás pochází patrně z archeologických vykopávek pod Pálavou, kde byly objeveny zbytky římského tábora X. římské legie z let mezi 276 – 382 n. l. Kromě vinařského nože zde byla dokumentována i semena vinné révy, z nichž se dovozuje i vysázení vinice v tomto prostoru. Na jiném místě lze uvést pověst, dle které roku 892 daroval velkomoravský kníže Svato- pluk sud výborného vína knížeti Bořivojovi u příležitosti narození syna Spytihněva. Pověst také praví o Ludmile, babičce sv. Václava, že toto víno ochutnala. Ludmila poté založila jednu z prvních vinic v Čechách poblíž Mělníka, na níž se učil vinaření i sv. Václav. Od konce 12. století jsou doloženy zmínky o zakládání vinic mnišskými řády. O této skutečnosti se zmiňují darovací listiny, ve kterých jsou doloženy dary vinic na mnohých místech naší vlasti, sepsané při zakládání mnišských řádů. Cisterciáci, kteří se usídlili na Velehradě, založili r. 1220-1227 vinice v obcích Přítluky a Kobylí, jiný pramen zase uvádí, že r. 1101 patřily vinice benediktinskému řádu v Třebíči. Rozvoj vinařství u nás lze také dokumentovat z důležitých písemností, např. v ilustracích Velislavinovy bible (1340) či Svatojiřského breviáře (z II. pol. 14. stol.). Zmiňme ještě tzv. svatováclavskou vinařskou tradici v Čechách, která má reálný základ v zájmu sv. Václava o vinohradnictví, ale která se rozvinula teprve v pozdější době v souvislosti s uctíváním tohoto světce.

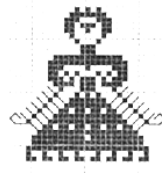
Pro další rozvoj vinařství na Moravě má základní význam zřízení tzv. Falkensteinského horenského práva ve 14. stol. Tato kapitola je natolik významná, že si zaslouží samostatný článek.

(Použitá literatura:

Prof. Ing. Vilém Kraus, CSc., Vinitorium Historicum, nakladatelství Radix, 2009
Web: www.vinosusky.cz/kde-se-vzalo-vino,
cs.wikipedia.org/wiki/Velislavova_bible,
www.vinovelehrad.cz/o_nas/vinarska_oblast_a_podoblast_vlastni_archiv)

*

Receptář

Poněvadž v mezidobí vydání tohoto a následujícího čísla Krúžkozoru absolvujeme Velikonoce, dávám hospodyňkám k dobru (když to mnohé nejspíš budou znát) recept na Velkopáteční pečivo:

Na Veliký pátek, aby byl zdůrazněn půst, se v mnohých rodinách dělalo jen pečivo z kynutého těsta. Bylo to prázdné (tj. neplněné) pečivo různých tvarů: rohlíky, pletenky, suky (uzly), kuřátka a věnečky. **Používané těsto:**

½ kg hladké mouky, 5 dkg droždí, 3 žloutky, 15 dkg rozpuštěného sádla, 10 dkg cukru, kávová lžička soli, ¼ l mléka.

Uděláme kvásek, vymísíme hustější těsto, které necháme vykynout. Potom vyhlazujeme menší bochánečky, ze kterých vyválíme tenké válečky a pleteme malé pleténky, suky, věnečky, kuřátka nebo děláme rohlíky. Dáme na plech, potřeme vajíčkem a pečeme v troubě při 180 stupních.

(Zdroj:

„Opomíjená jídla a zvyky“, Marie Lekešová, Hluk 2011)

A dobrou chuť!

*

Závěrem lidová pranostika

„O svatém Tomáši (7.3.) sníh bředne na kaši. Zima, kterou Tomáš nese, dlouho námi ještě třese.“

Na tomto čísle se podíleli: J. Lacinová, M. Dostál, autoři příspěvků.
Redakce si vyhrazuje právo redakčních úprav zveřejňovaných příspěvků.

Redakční uzávěrka příštího čísla je 31.5. 2012.

Příspěvky zasílejte na adresu jir.lacinova@seznam.cz

Fotky zasílejte na adresu: dostal.mirda@seznam.cz

Krúžkozor vydává Slovácký krúžek v Brně za podpory Statutárního města Brna.

Vychází 3x ročně nákladem 100 kusů.

Je též publikován na www.kruzek.cz.

Odpovědný redaktor: Jiřina Lacinová

Autor obálky: Jaroslav Homola

